

חג סוכות - עצים בודקים

בפרשת "אמור" שבספר ויקרא התורה הקדושה מצוה אותנו שביום החמישה עשר (ט"ו) לחודש תשרי נשב בסוכה במשך שבעת ימים, כמו שנאמר: "בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות" (במ, גכ ארקיו).

ומבואר במדרש (בר"ר מח, י) שבשכר מה שאמר אברהם אבינו לשלושת אורחיו: "והשענו תחת העץ" לש עעה יבש ימינפה רשקה והמ יבהל קירצו. הכוס תוצמ תא ה"בקה ונל ונתנש וניכז (ד, חי תישארב) אברהם אבינו לבין מצות הסוכה?

הדבר יתבאר על פי דבריו של הזוהר הק' (פר' וירא קב, ב) האומר שאותו עץ של אברהם אבינו לא היה עץ רגיל ככל שאר העצים, אלא שבעץ זה היה אברהם בודק את כל אלו אורחיו אם שלימים הם באמונה בהקב"ה או שמא מאמינים הם בעבודה זרה, ואם היה העץ פורס ענפיו על האורח ונותן לו צל נעים ונאה, היה אברהם יודע שאדם זה שלם באמונה בהקב"ה, ואם היה העץ אוסף את כל ענפיו ולא נותן את צילו לאותו אדם, היה יודע אברהם שיש בליבו אפיקורסות, ולא היה מכניסו לביתו עד שהיה מטהר אותו מטומאת העבודה זרה על ידי שהיה מטבילו בנחל שהיה זורם שם בסמוך לעץ, והיה מחזירו בתשובה ומקרבו לאמונה הטהורה.

לפי זה יש לומר שאותה הבחינה שהיתה בעץ של אברהם אבינו (שהיה עץ בודק) ישנה גם כן בסוכה הקדושה, ועצי הסוכה הם בבחינת עצים בודקים, וכאשר האדם שבא לחסות בצילם הוא שלם באמונתו בהקב"ה, ואינו נותן לכל מיני רוחות זרות הנושבות בעולם להשפיע לרעה על ליבו ולערער ח"ו את אמונתו הצרופה, מיד עצי הסוכה ששים ושמחים לקראתו, ופורסים עליו את את צילם הנאה, ומשרים עליו אווירה של עונג עילאי.

אולם אם ח"ו האדם שבא לחסות בצילם הוא לא שלם באמונתו בהקב"ה, וליבו עדיין פונה אחר ההבל והבלבולים שעולמנו מלא מהם, הם אוספים מעליו את צילם הנאה, ומסבבים לו הרגשת צער רב בסוכה מכל מיני סיבות שונות ומשונות, עד שהוא מחליט להניח את הסוכה ולצאת.

ולכן לדעת רבי אליעזר (ראה סוכה יא, ב) מה שנצטוינו לשבת בצל הסוכה זהו זכר לאותם ענני כבוד קדושים שהקיף בהם הקב"ה את עם ישראל במדבר בצאתם ממצרים, כי בדומה לעצו של אברהם אבינו שהיה בודק כנ"ל, גם ענני הכבוד היו בודקים מי ראוי להם ומי לא, ובעוד שמהמן שירד לעם ישראל במדבר

היו כולם ניזונים בשווה - צדיקים, בינוניים ורשעים) ראה יומא עה, א), וכן ממימה של בארה של מרים שתו כולם בשווה - ואפילו הערב רב שנספחו לעם ישראל בצאתם ממצרים, לא כן היה הדבר בנוגע לענני הכבוד, ולא היו ענני הכבוד מקבלים בתוכם אלא את מי ששלם בקדושתו וביראתו ונשמר מכל דבר רע, אך כל שהיה עסוק בדברים שאינם טהורים מיד היה הענן פולטו החוצה, ובחינה זו ממש יש גם בסוכה כאמור.

ולפי דברינו עד כה יובן גם מה שאמרו חז"ל (ראה באורך עבודה זרה ב, א ואילך) שלעתיד לבוא יבואו אומות העולם בטענה כלפי הקב"ה מדוע הוא נותן שכר עולם הבא רק לעם ישראל? ואחר שיוכיח להם הקב"ה בעדים נאמנים שדוקא עם ישראל ראויים לקבל שכר זה על כך ששמרו את התורה ומצוותיה, יאמרו האומות לפני הקב"ה שיתן להם גם כן מצוות ויזכו גם הם לעולם הבא, ויאמר להם הקב"ה: "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד מבעט בסוכתו ויוצא... מיד הקב"ה יושב ומשחק (וצוחק) עליהן".

ולכאורה צריך להבין, מדוע ינסה הקב"ה את האומות דוקא במצות סוכה ולא במצוה אחרת? וכן צריך להבין, אם כבר בא הקב"ה לנסותם במצוה זו מדוע הוא מקדיר עליהם חמה וגורם להם לצאת מהסוכה?

אולם הביאור לכך הוא כי מצות סוכה היא הבודקת את האדם עד כמה קשור הוא באמונה בהקב"ה כנ"ל, ולכן דוקא במצוה זו יבדקו האומות, ומכיון שבאמת הם רחוקים מהאמונה השלימה בבורא ובתורתו הקדושה, ממילא הסוכה תדחה אותם ותאסוף צילה מעליהם, ותגרום להם צער רב בתוכה עד שיצאו ממנה.

ובזה גם מתורצת שאלה נוספת: מדוע התורה מצוה אותנו לשבת בסוכה בחודש תשרי, הרי מצות הישיבה בסוכה היא זכר לענני הכבוד שבהם הקיף הקב"ה את עם ישראל בצאתם ממצרים, כמו שכתוב: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים" (ויקרא כג, מג), והרי יציאת מצרים היתה בחודש ניסן ולא בחודש תשרי?

אך על פי האמור הדבר יובן היטב, כי מאחר שהסוכה מקבלת בתוכה דוקא את מי שהינו נקי וטהור מכל עוון וליבו שלם עם בוראו, לכן ציונו הקב"ה לשבת בסוכה בחודש תשרי מיד לאחר הימים הנוראים של ראש השנה ויום הכפורים שבהם כל יהודי בודאי שב בתשובה וניטהר מכל עוון, וכולם קדושים וטהורים יותר מכל זמן אחר בשנה, כמו שכתוב לגבי יום הכפורים: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל), וכך יזכו כל עם ישראל להנות מצילה הקדוש של הסוכה, ולקבל מהאורות הנשגבים שבה.

ויש לקשר זאת גם עם מה שמבואר בתורת החסידות שאורו וקדושתו של הסכך של הסוכה נמשך ממאה הקולות של השופר שתקענו בו בראש השנה (וסימנך: 'סכך' בגמטריא מאה), ואורם וקדושתם של דפנות הסוכה נמשכים מענן הקטורת שהיה הכהן הגדול מקטיר בבית המקדש בקודש הקודשים ביום הכפורים.

וביאור הדבר: כי דוקא על ידי עבודתם הנפלאה של עם ישראל בימים הנוראים של ראש השנה ויום הכפורים בתקיעת השופר ובסדר עבודת יום הכפורים, הם נעשים ראויים לקבל את האורות הנפלאים של הסכך והדפנות של הסוכה בחג הסוכות, וכשעם ישראל ראויים לקבל את האורות העצומים הללו ממילא אורות אלו יורדים לעולם, כי אם ח"ו לא יהיו עם ישראל ראויים לקבל אורות אלו הם לא ירדו לעולם כלל שהרי אין מי שיקבל אותם. נמצא שבאמת ממאה הקולות של השופר ומענן הקטורת של הכהן הגדול ביום הכפורים נמשכים אורם וקדושתם של הסכך והדפנות כנ"ל, שהרי העבודה הקדושה של עם ישראל בימים הנוראים היא המכשירה את עם ישראל ועושה אותם ראויים לקבל אורות אלו, וממילא הם יורדים לעולם.

למעשה יש ללמוד מכל האמור עד כמה נוראה ונשגבה קדושתה של הסוכה, ולכן יש לעשותה נאה ומהודרת, ולשבת בה בכבוד גדול ובכבוד ראש, וישתדל כל אדם להרבות לשבת בסוכה עד כמה שיוכל, ויעשה בה את כל עניניו כמובא בשולחן ערוך (סי' תרלט, א) וז"ל: "כיצד מצות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה וישן ומטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה", וימעט בחג מטיולים מיותרים שיגרמו לו להתבטל מיישיבת הסוכה ולהפסיד את קדושתה הנפלאה.

ומנהג חסידים לנשק את הסוכה בכניסתם לסוכה וביציאתם ממנה, כמו שמנשקים את המזוזה שבפתח הבית, וזאת כדי להראות את עוצם קדושתה של הסוכה, וכן את גודל חיבתם למצוה יקרה וחשובה זו.

וכן יש ללמוד מכך שכשם שהסוכה דוחה ממנה כל עוון ופגם, כך צריך האדם להרחיק מביתו כל דבר שעשוי להמעיט מקדושתו ומקדושת בני ביתו וילדיו היקרים והאהובים. כי כשחלילה נפתח אפילו פתח קטן ביותר בחומת הקדושה של הבית, ומאפשרים לרוחות הזרות שנושבות ברחוב להיכנס לבית, בסופו של דבר הטומאה תשתלט על הבית כולו ותגרום לבני הבית להתרחק מדרך ה' רח"ל, ולכן אסור לתת לה אף מדרך כף רגל אלא יש לשמור על הקדושה שבבית בתכלית השלימות, ובכך יזכו שלא תסור השכינה הקדושה מביתם כלל ועיקר, ויהיו כל יוצאי חלציהם שלימים בקדושתם ויראתם.

